

Abajur pentru o bibliotecă

Două aspecte aş dori să evidenţiez în legătură cu noul roman al lui Vlad Grecu, *Pocalul de rubin al elfilor*, Editura Prut Internațional, 2024. În primul rând, acest scriitor se remarcă iarăşi prin frumuseţea unei scriituri perfect vizuale, care reflectă atât formaţia, cât şi sensibilitatea sa de artist plastic. O veritabilă plăcere estetică izvorăşte, în special, din pasajele cu descrieri de peisaje ale nordului, iar fragmentul de debut stă mărturie a acestei forţe expresive vizuale: „Omul a scos mânuşile de blană, şi-a suflat în mâini, tuşind sec, dar suflarea lui părea la fel de rece ca aerul de afară. De pe coama dealului unde a ajuns, vedea până la orizont numai molizi şi larici cu ramurile pleoştite sub povara cremoasă a zăpezii. Cerul de peste vârfurile gârbovite ale coniferelor era brăzdat cu mov foarte rece, trecând în roz, iar soarele mortificat pe buza orizontului nălucea ca un mărgăritar enorm care reflecta razele rubinii ale altei surse de roşu-cardinal. O privelişte telurică şi un ger cosmic.” La polul opus al lumii sale imaginare se află sudul, a cărui geografie se suprapune cu patria natală – actuala Republică Moldova, unde viaţa dă din plin: „Dar mai ales l-a lăsat mască piaţa agricolă! Aici găseai de toate, ca în vechile bazine persane! Curmale, prune uscate, stafide de tot felul, smochine, rădăcini de ghimbir, ananaşi, lămâi, portocale, banane, mango, avocado, kiwi, rodii cât sfecla şi desfăcute în felii ca nişte flori vişinii de coral, fructul zeilor kaki, saci plin-ochi de fasole albe, fasole pestriţe, fasole negre! Năut! CIREŞE! Mai mult! Aceste cireşe creşteau direct prin curţile blocurilor, uneori şi printre arborii decorativi de lângă trotuare! Se vinde o gamă neverosimilă de salate picante din legume date prin răzătoare şi marinate după reţeta morcovului în stil coreean, doar că, pe lângă firescul portocaliu al lor, mai erau verzi, din sparanghel, albe, din ridiche, şi vineţii, din sfeclă! O îmbulzeală şi mişcări nesfârşite de muşuroi, iar undeva, prin apropiere, o voce de femeie răsună teatral şi chiar uşor cochec: «Otravă de şoareci! Otravă de guzgani! Otravă! Tot felul de otravă!» Şi întregul spectacol era acompaniat de muzică populară şi manele de pahar, care răsunau de la electrocasnicele aranjate pe tarabe”.

O analiză atentă a cromaticii celor două peisaje relevă o paletă comună, dominată de tonuri portocaliu-rubinii şi violacee, distribuite într-un contrast armonios: reflexe reci, aproape spectrale, alternează cu accente luminoase, solare. Dincolo însă de frumuseţea acestor pensulaţii imagistice, se întrevade un strat mai profund de semnificaţii, căci după câteva zeci de pagini devine limpede că te afli într-un univers imaginar structurat după o logică mitică şi simbolică, în care culoarea devine limbajul unei lumi interioare. În acest sens al semnificaţiei culorilor, dar şi al obiectelor recurente în roman, precum rodia, rubinul, pocalul, nordul, elfi, ciuperca ş.a., – ar fi deosebit de pertinentă consultarea *Dicţionarului simbolurilor* de Jean Chevalier şi Alain Gheerbrant.

Mai spre final, romanul îşi dezvăluie tot mai sigur dimensiunea livrescă. Se pot recunoaşte, printre altele, ecouri din poemul lui Ion Barbu *Riga Crypto şi Laponia Enigel*, care, se ştie, e o amplă alegorie a iniţierii existenţiale şi spirituale. În poemul lui Ion Barbu, Laponia Enigel parcurge un drum iniţiativ de la nord spre sud – de la frig spre căldură, de la întuneric spre lumină. În călătoria sa, se opreşte în pădurea lui Crypto. Riga Crypto, o ciupercă, o zăreşte şi este cucerit de frumuseţea şi lumina ei. O cheamă în lumea sa umedă, instinctuală, însă Enigel refuză cu blândeţe: drumul ei este spre soare, nu spre întuneric. În mod similar, în romanul lui Vlad Grecu se desfăşoară o poveste cu valenţe iniţiatice, marcată de atracţie erotică şi de probe ale rezistenţei interioare, consumate atât

în pădurea mistică, cât și în spațiul urban – ambele devenind locuri ale tentației și ale încercării. Aparent, „ciuperca umedă” își revendică o victorie mai convingătoare la Vlad Grecu; spun *aparent*, deoarece romanul se încheie într-o notă luminoasă, în care, asemenea tragediei shakespeariene *Romeo și Julieta*, iubirea se dovedește învingătoare, sub protecția unor spirite benefice – Sânzienele, elfii, dar și Nicole, dispărută între timp. Structurarea narațiunii ca pe o călătorie între două poluri nu este o noutate în creația scriitorului, ea având un precedent semnificativ în romanul *Fabrica de genii*. Din aceste și alte asocieri se conturează jocul simbolic *Viață-Moarte*, care susține atât arhitectura narativă, cât și stratul profund al sensurilor existențiale decelabile în roman.

Un punct culminant se atinge în pasajul din *Sânzienele*, pasaj care marchează etapa finală a itinerarului inițiat: trecerea pe tărâmul „celălalt”, un spațiu magic și atemporal, populat cu ființe atât din mitologia nordică, cât și din cea românească – elfi, iele și zâne – și prin care călătoria inițiată dobândește o dimensiune profund simbolică și transformatoare: „...într-o poiană nocturnă și cu iarbă argintie, mai multe iele nude cu coronițe galbene pe cap dansau cu mișcări plutitoare, intonând în cor: *Să mă spele pe față,/ Pe brață/ De urâciuni/De făcături,/ Că mi-or pus:/ Pe cap,/ Piele de țap,/ Pe mănușită,/ Piele de mătă,/ Pe trup/ Piele de lup,/ Pe tălpi nojite de câine./ Când pe drum plecăm:/ Țapii zbierau,/ Mâții se smiorcăiau,/ Lupii urlau,/ Câinii lătrau,/ Smoala mă negrea,/ Toți de mine fugeau...* Două mai zănatice s-au rupt din dans și au pornit să se tăvălească prin roua ierbii, hohotind.”

În al doilea rând, aș dori să subliniez că Vlad Grecu se remarcă printr-o remarcabilă inventivitate în construirea subiectelor, pe care le dezvoltă întotdeauna pe două planuri complementare: cel al fantasticului și cel al realității social-politice. Scriitorul creează astfel lumi paralele, populate de șamani, zâne, elfi și forțe supranaturale cu chipuri neașteptate – uneori întruchipate în obiecte casnice ori în artefacte magice, precum *pocalul de rubin* –, care generează conflicte și aventuri pline de farmec și mister. Narațiunea se desfășoară imprevizibil, captând curiozitatea cititorului până la ultima pagină, fiind plină de răsturnări ontologice, de dialoguri cu „entități” ale eului dedublat sau cu ființe supranaturale.

Totodată, autorul reușește să redea cu precizie un spațiu concret – orașul Chișinău al ultimilor ani – surprinzându-i atmosfera din subterană sau de la margine, dominată de o populație care nu se poate desprinde pe deplin de inerțiile trecutului sovietic.

Pocalul de rubin al elfilor este o carte potrivită pentru cei care iubesc literatura de inspirație fantastică și mitico-simbolică, dar care doresc în același timp să se bucure de frumusețea unei scriituri sensibile și vizuale. Eu aș încadra acest roman în descendența romanului de tip corintic, tradiție ilustrată la noi cu deosebită măiestrie de Vladimir Beșleagă în *Viața și moartea lui Nicolae Filimon sau anevoioasa cale a cunoașterii de sine*.

Aliona GRATI